

УДК 338.439.63:316.343.37

СПОЖИВАННЯ СІЛЬСЬКИМ НАСЕЛЕННЯМ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ

*Г. Черевко, д. е. н., Л. Дуфанець, аспірант
Львівський національний аграрний університет*

Ключові слова: споживання, продукти харчування, сільське населення.

Оцінено рівень споживання сільським населенням продуктів харчування на основі статистичних даних. Виявлено причини незбалансованого харчування.

Постановка проблеми. Однією з найважливіших соціально-економічних проблем країни є задоволення потреб суспільства в продуктах харчування. Для її вирішення необхідне створення стійкої та ефективної системи взаємовідносин між виробництвом, розподілом і обміном та обслуговуванням оптимального поєднання ринкових відносин планомірного законодавчого регулювання. В Україні склалася проблема недостатності харчування. Велика частина населення не має змоги купувати необхідну кількість продуктів харчування для забезпечення активного і здорового життя, а деякі можуть споживати лише дешеві продукти, не отримуючи необхідну кількість кілокалорій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З аналізу літературних джерел бачимо, що проблемі споживання продуктів харчування приділяють значну увагу. У працях О. А. Біттера, П. Т. Саблука, Й. П. Гнатишина, І. К. Бондара, М. Г. Тульського та інших, які досліджують рівень життя населення, зазначено, що саме аналіз споживання населенням продуктів харчування найбільш адекватно відображає тенденції споживання загалом. Також це питання розглянуто в працях С. А. Гнатюка, М. Й. Хоружного, П. А. Лайка, М. Ф. Бабієнка, Є. А. Бузовського та інших, які досліджують продовольчу безпеку України, трактують, що проблема продовольчої безпеки асоціюється переважно з наявністю продуктів харчування і, на перший погляд, у такому трактуванні — істина. Хоча наявність продуктів харчування в магазинах не є досягненням у вирішенні зазначеної проблеми, адже слід враховувати дані про платоспроможний попит різних верств населення.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є вивчення забезпеченості сільського населення Львівської області продуктами та можливостей подолання незбалансованого харчування.

Виклад основного матеріалу. Соціально-економічна ефективність агропромислового комплексу характеризується рівнем споживання продуктів харчування і товарів широкого вжитку на душу населення. Це основний критерій досягнення кінцевих результатів агропромислового виробництва, оскільки його визначає кількість продукції, яку одержує споживач [3, с. 156]. Видатний економіст сучасності Дж. Гелбрейт дійшов висновку про те, що найкращою економічною системою можна вважати ту, яка максимально забезпечує людей тим, в чому вони мають найбільшу потребу. Інший видатний економіст Дж. Кейнс твердив, що обсяг споживання суспільства залежить: 1) частково від розміру доходу; 2) частково від

інших супутніх об'єктивних обставин; 3) частково від суб'єктивних потреб і психологічних нахилів і звичок його індивідуумів, а також від принципів, на основі яких дохід суспільства розподіляється між цими індивідуумами.

Незбалансованість споживчого кошика населення зумовлена низькою платоспроможністю. Надзвичайно низькі доходи населення зумовлюють низький попит на продукти харчування [2, с. 43]. У 2006 році споживчі витрати сільського населення Львівської області становили 277,24 грн, що в 3,6 раза більше, ніж у 2000 році, в тому числі витрати на продовольчі товари – 164,36 грн (в 3,3 раза більше, ніж у 2000 році).

Аналіз споживання продуктів харчування сільським населенням за період з 2000 до 2006 року свідчить про підвищення рівня споживання м'яса і м'ясопродуктів (з 28,8 до 34,8 кг), риби і рибопродуктів (з 6 до 13,2 кг), овочів (з 93,6 до 104,4 кг), але він є значно нижчим від мінімальних і раціональних норм (табл. 1). Позитивним у динаміці є зменшення споживання картоплі (з 194,4 до 168 кг), однак 44 кг понад раціональну норму є показником бідності населення і відповідно бідності харчових раціонів. Негативним моментом виступає зменшення споживання молока і молочних продуктів (з 445,2 до 408 кг), однак їхнє споживання сільським населенням перевищує раціональну норму на 28 кг. Збільшення споживання сільським населенням хліба і хлібопродуктів з 111,6 кг у 2000 році до 133,2 кг у 2006 році, що значно перевищує раціональну норму (на 32,2 кг), не видається парадоксом. Його помітили ще кілька десятиліть тому: за швидкого зростання цін на певні види продовольчих товарів, обсяги їх купівлі населенням також зростають. Споживання овочів і баштанних у 2006 році майже досягло мінімальної норми 105 кг на одну особу за рік, оскільки у більшості випадків їх у раціоні не можна замінити іншими продуктами.

Протягом 2000–2006 рр. структура раціону сільських жителів продовжувала погіршуватися. Сформувався переважно вуглеводний тип харчування замість білково-вітамінного. Енергетична цінність добового раціону сільських жителів за досліджуваний період зазнавала коливань (табл. 2). Однак у 2006 році вона становила 3573 ккал, а у 2000 році — 3422 ккал, що на 151 ккал більше. Зауважимо, що рекомендоване дієтологами значення цього показника становить 2850–2900 ккал. Таким чином, харчовий раціон середньостатистичного домогосподарства можна вважати достатнім, хоча його структура не є сприятливою для забезпечення доброго здоров'я.

Учені-дієтологи рекомендують такі показники поживності добового раціону: вміст білків повинен становити 60–100 г, жирів – 60–100 г, вуглеводів – 300–400 г. Харчовий раціон сільських жителів Львівської області можна вважати збалансованим за вмістом білків, однак у ньому надмірна кількість жирів і вуглеводів. При цьому протягом 2000–2006 років забезпеченість сільського населення білками залишалася стабільною, жирами та вуглеводами – то зменшувалася, то збільшувалася, однак це все одно засвідчує поступове покращання структури харчування сільських жителів.

Таблиця 1

Рівень споживання продуктів харчування сільським населенням Львівської області
(на 1 особу) за роками, кг

Продукти	Мінімальні норми*	Раціональні норми*	2000 р	2002 р.	2004 р	2006 р.
М'ясо і м'ясопродукти	52	80	28,8	25,2	36	34,8
Молоко і молочні продукти	341	380	445,2	442,8	391,2	408
Яйця, шт.	231	290	192	228	180	192
Риба і рибпродукти	12	20	6	6	10,8	13,2
Цукор	32	38	37,2	36	39,6	30
Олія та інші рослинні жири	8	13	20,4	21,6	24	21,6
Картопля	96	124	194,4	190,8	180	168
Овочі і баштанні	105	161	93,6	102	111,6	104,4
Фрукти, ягоди, горіхи, виноград	68	90	21,6	25,2	24	21,6
Хліб і хлібні продукти	94	101	111,6	112,8	133,2	133,2

* Норми затвердив Кабінет Міністрів України від 14.04.2000 р. № 656 «Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення». За термінологією Міністерства охорони здоров'я України, «орієнтований набір основної продовольчої сировини і харчових продуктів для забезпечення у середньому на душу населення на 2005–2015 роки». Розраховано на основі даних Головного управління статистики у Львівській області [139].

Таблиця 2

Енергетична цінність і вміст поживних речовин у продуктах харчування (у середньому за добу з розрахунку на одну особу)

Показник	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.
Енергетична цінність, ккал	3422	3323	3402	3173	3755	3516	3573
Білки, г	91	86	90	85	94	92	96
Жири, г	137	125	136	124	156	143	147
Вуглеводи, г	458	466	459	434	501	471	471

Висновки. Економічна криза, різкий спад сільськогосподарського виробництва, високі темпи інфляції призвели до погіршення матеріального добробуту сільського населення, істотного зниження всіх його параметрів. Насамперед погіршилося харчування селян, сформувався вуглеводний тип

харчового раціону.

Особливу роль у формуванні ринкових відносин відіграє еквівалентність міжгалузевого товарообміну між сільським господарством та галузями АПК, що його обслуговують. Тому державна політика повинна забезпечувати паритетність цін для учасників ринку. З цією метою створюються професійні об'єднання в різних галузях сільського господарства, які мають проводити економічну політику, кінцевою метою якої є комплексне просування продукції на ринок на всіх рівнях. Отже, професійні об'єднання мають на меті зменшити залежність другої сфери агропромислового комплексу від третьої. Україна має реальні можливості для відродження сільськогосподарського виробництва й повернення втрачених позицій на внутрішньому і зовнішньому ринках. У практичному плані нині найважливішою проблемою державного впливу на місткість продовольчого ринку є забезпечення необхідності темпів зростання доходів населення. Досягнення стану продовольчої безпеки вимагає одночасного зростання обсягів споживання продовольства і зниження витрат на харчування у сімейному бюджеті, що можливо за значного випередження підвищення доходів над зростанням цін на продовольство [4, с. 3-15].

Бібліографічний список

1. Домогосподарства Львівської області у 2000–2006 роках : стат. зб. / Головне управління статистики у Львівській області. — Львів, 2008.
2. Гнатюк С. А. Продовольча безпека та можливості її досягнення в Україні / С. А. Гнатюк // Економіка АПК. — 2005. — № 7. — С. 43.
3. Лісовий А. В. Доходи та витрати сільського населення / А. В. Лісовий // Держава та регіони. — 2004. — № 6. — С. 156. — Серія : Економіка та підприємництво (1).
4. Саблук П. Т. Основні напрями розроблення стратегії розвитку агропромислового комплексу в Україні / П. Т. Саблук // Економіка АПК. — 2004. — № 12. — С. 3–15.

Черевко Г., Дуфанец Л. Потребление сельским населением продуктов питания

На основании статистических данных дана оценка уровня потребления продуктов питания сельским населением. Установлены причины несбалансированного питания.

Ключевые слова: потребление, продукты питания, сельское население.

Cherevko G., Duphanets L. Food stuff consumption by rural population.

The food stuff consumption by rural population are estimated on the base of statistical data. The cause of unbalanced feeding are revealed and characterized.

Key words: consume, product, rural population.